

โครงการอนุรักษ์ละมั่งสายพันธุ์ไทย (Siamese Eld's deer) และฟื้นฟูประชากรละมั่งสายพันธุ์พม่า (Thamin Eld's deer) คินสู่พื้นที่ธรรมชาติ

ละมั่ง หรือ ละมั่ง (Eld's deer; *Rucervus eldii*) เป็นสัตว์ตระกูลกวางที่ถือกำเนิดในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิดย่อย

- 1) ละมั่งสายพันธุ์อินเดีย (Sangai; *Rucervus eldii eldii*) พบในประเทศอินเดีย
- 2) ละมั่งสายพันธุ์พม่า (Thamin; *Rucervus eldii thamin*) พบในพม่าและไทย
- 3) ละมั่งสายพันธุ์ไทย (Siamensis; *Rucervus eldii siamensis*) พบในประเทศไทย กัมพูชา ลาว เวียดนาม และจีน

ละมั่งสายพันธุ์ไทย และพม่า ถูกจัดอยู่หนึ่งใน 15 ชนิดสัตว์ป่าสงวนของประเทศไทย ปัจจุบันประชากรละมั่งในไทยถูกคุกคามจนหมดไปจากแหล่งอาศัยในธรรมชาติแล้ว โดยเฉพาะละมั่งสายพันธุ์ไทยที่มีเหลืออยู่เพียง 2 กลุ่มประชากรที่ สวนสัตว์ดุสิต และสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า บางละมุงเท่านั้น จึงต้องมีการเพาะขยายพันธุ์ละมั่งในสภาพการเพาะเลี้ยงนอกถิ่นอาศัยเพื่อให้สามารถเพิ่มจำนวนประชากรละมั่งทั้งสองชนิดย่อยได้และคงความหลากหลายทางพันธุกรรมอย่างยั่งยืน

คณะทำงานกลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิเศษภายใต้ชื่อ Eld's deer interest group ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ได้ร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ละมั่ง เพื่อยึดเป็นแนวทางในการดำเนินการร่วมกันในการอนุรักษ์ ละมั่งในประเทศไทยอย่างยั่งยืนปัจจุบันโครงการได้ดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเพาะขยายพันธุ์ในสภาพการเพาะเลี้ยง โดยศึกษาความเหมาะสมของบริเวณเลี้ยง วิธีการจัดการด้านโภชนาการ การสุขาภิบาล การดูแลสุขภาพสัตว์ และการป้องกันโรค เพื่อจัดทำคู่มือสำหรับการเพาะเลี้ยงละมั่งให้ประสบความสำเร็จ และมีความเหมาะสม

5. พัฒนางานด้านเทคโนโลยีชีวภาพทางการสืบพันธุ์ โดยทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการผสมเทียมและ การปฏิสนธิภายนอกร่างกาย (ผลิตตัวอ่อนหลอดแก้ว) ละมั่งสายพันธุ์พม่า เพื่อเป็นต้นแบบนำไปประยุกต์ใช้ในละมั่งสายพันธุ์ไทยในอนาคต ปัจจุบันประสบความสำเร็จในการผลิตลูกละมั่งพันธุ์พม่าจากการผสมเทียมและ ตัวอ่อนหลอดแก้ว

ตัวอ่อนหลอดแก้วระยะบลาสโตซิสต์

อังเปาลูกละมั่งที่เกิดจากการผสมเทียม

2. เพาะขยายพันธุ์ละมั่งแยกตามชนิดย่อยโดยใช้หลักการจัดการพันธุกรรมที่เหมาะสมทางพันธุศาสตร์

3. สนับสนุนการศึกษาวิจัยทางด้านพันธุศาสตร์เพื่อนำมาพัฒนาแผนการจัดการพันธุกรรมในกลุ่มประชากรขนาดเล็กอย่างเช่นละมั่งสายพันธุ์ไทย

4. จัดตั้งธนาคารพันธุกรรม (Genome Resource Bank; GRB) เพื่อเก็บรักษาพันธุกรรมที่มีค่าของละมั่ง ทั้งสองชนิดย่อยในรูปแบบของเซลล์ ไข่ และน้ำเชื้อ

6. ปล่อยละมั่งคืนสู่ธรรมชาติ โดยคัดเลือกสายพันธุ์ ตรวจสอบสุขภาพในประชากรละมั่งสายพันธุ์พม่าที่จะนำไปปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี ปรับปรุงสภาพป่าให้มีความใกล้เคียงกับถิ่นที่อยู่อาศัยเดิม นอกจากนี้ยังจัดการอบรมเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า ในหลักสูตร การลาดตระเวนและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า และจัดทำคู่มือการเรียนการสอนแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ที่จะปล่อยละมั่งเพื่อ ให้ความร่วมมือกันในการอนุรักษ์ละมั่งในธรรมชาติ

ละมั่งชอบอาศัยอยู่ในป่าเต็งรังที่ค่อนข้างโล่ง สามารถมองเห็นได้ไกล และวิ่งหลบหนีศัตรูผู้ล่าได้ง่าย รวมถึงมีหญ้าระบัดที่เกิดจากไฟป่ากินเป็นอาหาร

